

Na osnovu člana 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02 i 102/09) i člana 14. stav (1) Zakona o vazduhoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09), generalni direktor Direkcije za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

PRAVILNIK O IZMJENAMA I DOPUNAMA PRAVILNIKA O IZVJEŠTAVANJU O DOGAĐAJIMA

Član 1

Pravilnik o izvještavanju o događajima ("Službeni glasnik BiH", broj 57/15) PRILOG V mijenja se i sad glasi:

PRILOG V

DOGAĐAJI O KOJIMA SE IZVJEŠTAVA

Lista u ovom prilogu ne može biti u potpunosti sveobuhvatna, pa ukoliko je procijenjeno da i neki drugi događaj ispunjava navedene uslove, izvještaj treba biti sastavljen i o njemu.

Događaji o kojima treba izvjestiti su oni, gdje je sigurnost operacija bila ili mogla biti ugrožena ili koja je mogla dovesti do nesigurnog stanja. Ukoliko, u pogledu onog ko izvještava o događaju, nije bilo ugrožavanja sigurnosti operacija, ali ako se ponavlja u različitim okolnostima i ako je vjerovatnoća da će se prouzrokovati potencijalno nesigurno stanje, tada izvještaj treba da bude podnešen. Ono za šta se procijeni da treba izvjestiti o jednoj klasi proizvoda ili uređaja, ne znači da se ne mora podnijeti izvještaj i za ostale, a odsustvo ili prisustvo jednog faktora: ljudskog ili tehničkog, može transformirati događaj u nesreću ili ozbiljan incident.

Specifična operativna odobrenja, na primjer: RVSM, ETOPS, RNAV ili dizajn programa održavanja, može imati specifične zahtjeve za izvještavanje o greškama ili nedostacima koji se odnose na to odobrenje ili program

A) DOGAĐAJI U VEZI SA PROVOĐENJEM OPERACIJA ZRAKOPLOVOM

Napomena: Ovaj je prilog je sačinjen na takav način da su svi bitni događaji povezani s određenim kategorijama aktivnosti koje se obično posmatraju, ovisno o iskustvu, kako bi se olakšalo izvještavanje o tim događajima. Međutim, ovaj se popis ne smije tumačiti u smislu, da se događaji ne smiju prijavljivati, u slučaju da nastanu izvan kategorije aktivnosti s kojima su povezani na ovom popisu.

1. LETAČKE OPERACIJE

1.1. Priprema leta

- (1) Korištenje netačnih podataka ili pogrešni unosi u opremu koja se koristi za navigaciju, ili proračun performansi kojim se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (2) Prevoz ili pokušaj prevoza opasnog tereta u suprotnosti s primjenljivim propisima, uključujući netačno etiketiranje, pakovanje i rukovanje opasnim teretom.

1.2. Priprema zrakoplova

- (1) Neodgovarajuća vrsta goriva ili onečišćeno gorivo.
- (2) Izostanak, neodgovarajući ili neadekvatni postupak odleđivanja/zaštite od zaleđivanja zrakoplova.

1.3. Polijetanje i slijetanje

- (1) Izlijetanje sa staze za vožnju ili s poletno-sletne staze.
- (2) Stvarni ili potencijalni neodobreni upad na stazu za voženje ili poletno -sletnu stazu.
- (3) Neodobreni upad u područje završnog prilaženja na slijetanje i polijetanja (FATO).
- (4) Svako prekinuto polijetanje.
- (5) Nemogućnost postizanja potrebnih ili očekivanih performansi tokom polijetanja, produžavanja ili slijetanja.
- (6) Stvarno polijetanje ili pokušaj polijetanja, prilaženje ili slijetanje s nepravilno podešenom konfiguracijom.
- (7) Udar repom, elisom, vrhom krila ili gondolom tokom polijetanja ili slijetanja.
- (8) Prilaženje nastavljeno uz nepoštovanje kriterija za stabilizirani prilaz koje nalaže zračni operator.
- (9) Nastavak instrumentalnog prilaženja ispod objavljenih minimuma s neadekvatnom vizuelnom referentnom tačkom.
- (10) Slijetanje iz predostrožnosti ili prisilno slijetanje.
- (11) Kratko i dugo slijetanje.
- (12) Tvrdo slijetanje.

1.4. Bilo koja faza leta

- (1) Gubitak kontrole.
- (2) Nepravilan položaj zrakoplova, napadni ugao zrakoplova (pitch attitude) po poprečnoj osi veći od uobičajenog, nagib ili brzina leta neprikladni za uslove leta.
- (3) Nedopušteno odstupanje od visine leta za više od 300 ft (U RVSM-u 200 ft)(level bust).
- (4) Aktiviranje bilo kojeg sistema zaštite koji se odnosi na performanse zrakoplova, uključujući upozorenje sloma uzgona, uključivanje upozorenja vibracijom komande, potiskivača komande i automatske zaštite.
- (5) Nenamjerno odstupanje od namjeravane ili dodijeljene putanje leta za najmanje dvostruku potrebnu razinu navigacijske performanse ili 10 nautičkih milja.
- (6) Prekoračenje ograničenja iz letačkog priručnika zrakoplova (AFM).
- (7) Operacije s nepravilno podešenim visinomjerom.
- (8) Događaji povezani sa udarom izduvnih gasova kod mlaznih motora ili sa jakim strujanjem uzrokovanim rotorom ili propelerom kojima se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.

- (9) Pogrešno tumačenje automatiziranog načina rada ili bilo koje informacije u okviru sistema informisanja pilotske kabine koje su dostavljene letačkoj posadi, kojim se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.

1.5. Druge vrste događaja

- (1) Nenamjerno oslobađanje tereta ili druge opreme koja se nosi izvana.
(2) Gubitak svijesti o situaciji (uključujući svijest o okruženju, načinu rada i sistema, prostornu dezorijentiranost i vremenski okvir).
(3) Svaki događaj kada se ljudskom izvedbom izravno pridonijelo ili moglo pridonijeti nesreći ili ozbiljnoj nezgodi.

2. TEHNIČKI DOGAĐAJI

2.1. Struktura i sustavi

- (1) Gubitak bilo kojeg dijela konstrukcije zrakoplova tokom leta.
(2) Otkazivanje sistema.
(3) Gubitak redundancije sistema.
(4) Curenje bilo kojeg fluida kojim je prouzročena opasnost od požara ili mogućnost opasnog onečišćenja konstrukcije, sistema ili opreme zrakoplova ili kojim se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
(5) Neispravnosti ili kvarovi na gorivnoj sistemi koji su uticali na opskrbu gorivom i/ili njegovu distribuciju.
(6) Neispravan rad ili kvar bilo kojeg indikacijskog sustava kada to rezultira zbunjujućim indikacijama za posadu.
(7) Neuobičajen rad komandi leta, kao što su asimetrične ili zaglavljene komande leta (na primjer: za uzgon (zakrilca/pretkrilca), za otpor (spojleri), za kontrolu položaja (krilca, kormila visino, kormilo pravca).

2.2. Pogonski sistemi (uključujući motore, propelere i sisteme rotora) i pomoćne pogonske jedinice (APU-i)

- (1) Kvar ili značajna neispravnost u radu bilo kojeg dijela propelera, rotora ili pogonskog sistema ili u upravljanju njima.
(2) Oštećenje ili kvar glavnog/repnog rotora ili prijenosa i/ili odgovarajućih sistema.
(3) Prekid sagorjevanja, gašenje bilo kojeg motora tokm leta ili APU-a ako je potrebno da bude uključen (na primjer u operacijama povećanog doleta s dvomotornim zrakoplovima – ETOPS (*Extended range Twin engine aircraft Operations*) ili u skladu sa listom minimalne opreme – MEL (*Minimum Equipment List*)).
(4) Prekoračenje ograničenja rada motora, uključujući prevelik broj obrataja ili nemogućnost upravljanja brojem obrataja bilo kojeg brzorotirajućeg sastavnog dijela (na primjer: APU, zračni pokretač, sistem hlađenja, motor zračne turbine, propeler ili rotor).
(5) Kvar ili neispravan rad bilo kojeg dijela motora, APU-a ili prijenosa koji uzrokuje jedan ili više sljedećih slučajeva:
(a) sistem obrnutog potiska (thrust-reversing system) ne odaziva se na komande;
(b) nemogućnost upravljanja snagom, potiskom ili brojem obrataja motora (o/min);
(c) gubitak/otpadanje sastavnih dijelova/krhotine.

3. INTERAKCIJA S USLUGAMA U ZRAČNOJ PLOVIDBI (ANS) TE UPRAVLJANJE ZRAČNIM PROMETOM (ATM)

- (1) Odobrenje kontrole zračnog prometa ATC (*Air Traffic Control clearance*) nije u skladu sa sigurnosnim uslovima.
- (2) Duži gubitak komunikacije s uslugama zračnog prometa ATS (*Air Traffic Service*) ili ATM jedinicom.
- (3) Suprotna uputstva od različitih ATS jedinica koje bi moglo rezultirati gubitkom separacije između zrakoplova.
- (4) Pogrešno tumačenje radijske komunikacije kojim se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (5) Namjerno odstupanje od ATC upute kojim se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.

4. SLUČAJEVI NUŽDE I DRUGE KRITIČNE SITUACIJE

- (1) Svi događaji koji dovode do proglašenja slučaja nužde („MAYDAY” ili poziv „PAN”).
- (2) Sve vrste sagorijevanja, topljenja, dima, pare, iskrenja, pregrijavanja, požara ili eksplozije.
- (3) Onečišćen zrak u pilotskoj kabini ili putničkom odjeljku kojim se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (4) Propust letačke ili kabinske posade zrakoplova da primijeni ispravan postupak za slučaj nužde ili vanredne situacije.
- (5) Korištenje bilo koje opreme za slučaj nužde ili vanrednog postupka čime se utiče na performanse u letu ili na slijetanju.
- (6) Otkazivanje bilo kojeg sistema za spašavanje ili opreme za slučaj nužde kojim se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (7) Nemogućnost kontrole pritiska u kabini
- (8) Kritično niska količina goriva ili količina goriva na destinaciji manja od potrebne konačne rezerve goriva.
- (9) Svako korištenje sistema za snabdijevanje kiseonikom posade.
- (10) Onesposobljenost bilo kojeg člana letačke ili kabinske posade, što ima za posljedicu smanjenje ukupnog broja članova posade ispod najmanjeg dopuštenog broja.
- (11) Umor posade koji utiče ili može uticati na njihovu sposobnost za sigurno obavljanje letačkih dužnosti.

5. VANJSKI OKOLIŠ I METEOROLOGIJA

- (1) Sudar ili skori sudar na zemlji ili u zraku, s drugim zrakoplovom, terenom ili preprekom (prepreke uključuju i vozila)
- (2) ACAS RA (*Airborne Collision Avoidance System, Resolution Advisory* – Sistem za izbjegavanje sudara u zraku s indikacijom obaveznog vertikalnog razdvajanja).
- (3) Aktiviranje sistema za upozorenje na blizinu tla kao što je GPWS (*Ground Proximity Warning System* – sistem za upozorenje na blizinu tla)/TAWS (*Terrain Awareness and Warning System* – sistem za upozoravanje i prepoznavanje terena).
- (4) Sudar zrakoplova s divljim životinjama uključujući sudar s pticama.
- (5) Oštećenje udarom stranog tijela / krhotina (FOD).
- (6) Neočekivan nailazak na loše uslove površine poletno-sletne staze.
- (7) Let kroz vrtložnu brazdu.

- (8) Ometanje zrakoplova vatrenim oružjem, pirotehničkim sredstvima za vatromet, zmajem, laserskim osvjetljenjem, jakim svjetlom, laserima, daljinski upravljanim zrakoplovnim sistemima, modelom zrakoplova ili na sličan način.
- (9) Udar munje koja je prouzročila oštećenje na zrakoplovu ili gubitak ili neispravnost bilo kojeg zrakoplovnog sistema.
- (10) Let kroz grad koji je prouzročio oštećenje na zrakoplovu ili gubitak ili neispravnost bilo kojeg zrakoplovnog sistema.
- (11) Let kroz područje jakih turbulencija ili let kroz turbulenciju koja je prouzrokovala ozljede osoba u zrakoplovu ili se zahtijeva pregled zrakoplova nakon leta.
- (12) Let kroz područje jakog smicanja vjetra i olujnog nevremena kojim se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (13) Let u uslovima zaleđivanja koje je prouzročilo poteškoće pri upravljanju, štetu na zrakoplovu ili gubitak ili neispravnost bilo kojeg zrakoplovnog sistema.
- (14) Ulazak u područje vulkanskog pepela.

6. SIGURNOST (SECURITY)

- (1) Prijetnja bombom ili otmica.
- (2) Teškoće u kontrolisanju alkoholiziranih ili nasilnih putnika te putnika neprihvatljivog ponašanja.
- (3) Otkrivanje slijepog putnika.

B) DOGAĐAJI U VEZI S TEHNIČKIM USLOVIMA, ODRŽAVANJEM I POPRAVKOM ZRAKOPLOVA

1. PROIZVODNJA

Proizvodi, dijelovi i uređaji iz proizvodne organizacije s odstupanjima od primjenjivih projektnih podataka koji bi mogli dovesti do moguće nesigurne situacije kako je utvrđeno s nositeljem certifikata tipa ili odobrenja projekta.

2. PROJEKTOVANJE

Bilo koja greška, neispravan rad, kvar ili drugi događaj koji se odnosi na proizvod, dio ili uređaj koji je prouzročio ili bi mogao prouzročiti nesigurnu situaciju.

Napomena:

Popis se primjenjuje na događaje povezane s proizvodom, dijelom ili uređajem obuhvaćene certifikatom tipa, ograničenim certifikatom tipa, dodatnim certifikatom tipa, ETSO ovlaštenjem, odobrenjem projekta većih popravki ili bilo kojim drugim relevantnim odobrenjem za koje se smatra da je izdato u skladu sa Pravilnikom o certifikaciji, plovidbenosti i ekološkoj certifikaciji zrakoplova i zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja i za certifikaciju projektnih i proizvodnih organizacija („Službeni glasnik BiH“, broj 18/15 i 92/15) i Pravilnikom o certifikaciji plovidbenosti i ekološkoj certifikaciji zrakoplova i zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja i za certifikaciju projektnih i proizvodnih organizacija koji nisu obuhvaćeni EASA propisima ("Službeni glasnik BiH", broj: 04/16)

3. ODRŽAVANJE I VOĐENJE KONTINUIRANE PLOVIDBENOSTI

- (1) Ozbiljno oštećenje konstrukcije (na primjer: napukline, trajna deformacija, delaminacija, odvajanje, sagorijevanje, pretjerana istrošenost ili korozija) uočeno tokom održavanja zrakoplova ili sastavnog dijela.
- (2) Ozbiljno curenje ili onečišćenje fluida (na primjer: hidrauličnih tekućina, goriva, ulja, plina ili drugih fluida).
- (3) Kvar ili neispravan rad bilo kojeg dijela motora ili pogonskog sistema i/ili prijenosa koji za posljedicu ima jedan ili više sljedećih slučajeva:
 - (a) gubitak/otpadanje sastavnih dijelova/krhotine;
 - (b) otkazivanje nosive strukture motora.
- (4) Oštećenje, otkazivanje ili kvar propelera koji bi mogli imati za posljedicu odvajanje propelera ili njegovih važnijih dijelova tokom leta i/ili neispravan rad kontrola propelera.
- (5) Oštećenje, otkazivanje ili kvar prijenosnika/prikjučka glavnog rotora koji bi mogli imati za posljedicu odvajanje sklopa rotora tokom leta i/ili neispravan rad kontrola rotora.
- (6) Značajno neispravno funkcioniranje sigurnosnog sistema za kritične situacije ili opreme uključujući sistem za slučaj nužde ili opreme tokom ispitivanja u okviru održavanja ili nemogućnost aktiviranja tih sistema nakon održavanja.
- (7) Nepravilno sastavljeni ili ugrađeni sastavni dijelovi zrakoplova uočeni tokom inspekcije ili postupka ispitivanja dijelova koji nisu predmet te inspekcije ili postupka ispitivanja.
- (8) Pogrešna procjena ozbiljnog kvara ili ozbiljno nepridržavanje procedure po Listi minimalne opreme (MEL) i Tehničkoj knjizi zrakoplova (TLB).
- (9) Ozbiljno oštećenje sistema međuspajanja električnih vodova (EWIS – *Electrical Wiring Interconnection System*).
- (10) Svaki kvar na kritičnom dijelu s ograničenim vijekom trajanja koji za posljedicu ima zamjenu dijela prije isteka njegova vijeka trajanja.
- (11) Upotreba proizvoda, sastavnih dijelova ili materijala nepoznatog, sumnjivog porijekla ili neispravnih kritičnih sastavnih dijelova.
- (12) Obmanjujući, netačni ili nepotpuni primjenjivi podaci o održavanju ili postupci koji bi mogli dovesti do značajnih pogrešaka u održavanju, uključujući jezičnu problematiku.
- (13) Netočna kontrola ili primjena ograničenja održavanja zrakoplova ili planiranog održavanja.
- (14) Otpuštanje zrakoplova u upotrebu nakon održavanja u slučaju da postoji bilo kakva neusklađenost kojom se ugrožava sigurnost u letu.
- (15) Ozbiljno oštećenje izazvano na zrakoplovu za vrijeme aktivnosti održavanja zbog nepravilnog održavanja ili upotrebe neprikladne ili neispravne opreme za zemaljsku potporu koja zahtijeva dodatne aktivnosti održavanja.
- (16) Utvrđeno sagorijevanje, topljenje, dim, iskrenje, pregrijavanje ili požar.
- (17) Svaki događaj kada se ljudskom izvedbom, uključujući umor osoblja, direktno pridonijelo ili moglo pridonijeti nesreći ili ozbiljnoj nezgodi.
- (18) Značajna neispravnost, problem s pouzdanošću ili ponavljajući problemi s kvalitetom snimanja sistema snimanja podataka o letu (npr. uređaj za snimanje podataka o letu (FDR), sustav za snimanje podatkovnih veza - *data link recording*) ili uređaj za snimanje zvukova u pilotskoj kabini (CVR)) ili nedostatak informacija potrebnih radi osiguravanja ispravnosti sistema snimanja podataka o letu.

C) DOGAĐAJI U VEZI S USLUGAMA I OBJEKTIMA U ZRAČNOJ PLOVIDBI

Napomena: Ovaj je prilog je sačinjen na takav način da su svi bitni događaji povezani s određenim kategorijama aktivnosti koje se obično posmatraju, ovisno o iskustvu, kako bi se olakšalo izvještavanje o tim događajima. Međutim, ovaj se popis ne smije tumačiti u smislu, da se događaji ne smiju prijavljivati, u slučaju da nastanu izvan kategorije aktivnosti s kojima su povezani na ovom popisu.

1. DOGAĐAJI KOJI SE ODNOSE NA ZRAKOPLOV

- (1) Sudar ili skori sudar na zemlji ili u zraku, zrakoplova s drugim zrakoplovom, terenom ili preprekom (prepreka uključuje vozilo), uključujući blisko približavanje terenu u kontroliranom letu (*near CFIT*).
- (2) Povreda propisanih minimuma razdvajanja (to se odnosi na situaciju u kojoj se ne zadrže propisani minimumi razdvajanja između zrakoplova ili između zrakoplova i zračnog prostora za koji su minimumi razdvajanja propisani).
- (3) Neadekvatno razdvajanje (u nedostatku propisanih minimuma razdvajanja, situacija gdje su zrakoplovi opaženi preblizu jedan drugom da bi piloti mogli osigurati siguran razmak među njima).
- (4) Indikacije sistema ACAS RA.
- (5) Sudar zrakoplova s divljim životinjama uključujući sudar s pticama.
- (6) Izlijetanje sa staze za vožnju ili sa poletno-sletne staze.
- (7) Stvarni ili potencijalni neodobreni upad na stazu za voženje ili poletno-sletnu stazu.
- (8) Neodobreni upad u područje završnog prilaza i polijetanja (FATO).
- (9) Odstupanje zrakoplova od ATC odobrenja.
- (10) Odstupanje zrakoplova od primjenjivih pravila upravljanja zračnim prometom (ATM):
 - a) odstupanje zrakoplova od primjenjivih publikovanih ATM procedura;

- b) neodobreni ulazak u zračni prostor uključujući neodobreno probijanje zračnog prostora;
 - c) odstupanje od propisanog nošenja opreme i postupaka povezanih s ATM-om, koji su obavezni prema primjenjivim propisima.
- (11) Događaji koji se odnose na nejasnoće oko pozivnog znaka.

2. POGORŠANJE ILI POTPUNO OTKAZIVANJE USLUGA ILI FUNKCIJA

- (1) Nemogućnost pružanja ATM usluga ili izvršenja ATM funkcija:
- a) nemogućnost pružanja usluga zračnog prometa ili izvršenja funkcija usluga zračnog prometa;
 - b) nemogućnost pružanja usluga upravljanja zračnim prostorom ili izvršenja funkcija upravljanja zračnim prostorom;
 - c) nemogućnost pružanja usluga upravljanja protokom zračnog prometa i usluga upravljanja kapacitetima ili izvršenja funkcija upravljanja kapacitetima i protokom zračnog prometa.
- (2) Izostavljene ili značajno netačne, oštećene, neadekvatne ili informacije koje dovode u zabludu, izdane od bilo koje službe za podršku (npr: usluga zračnog prometa – ATS, automatske informacije terminala – ATIS, meteorološke službe, navigacijska baza podataka, mape, karte, usluge zrakoplovnog informisanja – AIS, priručnici), uključujući informacije koje se odnose na loše stanje površine uzletno-sletne staze.
- (3) Nemogućnost pružanja komunikacijske usluge.
- (4) Nemogućnost pružanja usluga nadzora u zračnom prometu.
- (5) Nemogućnost funkcije obrade podataka i distribucije podataka.
- (6) Nemogućnost pružanja usluge u zračnoj plovidbi.
- (7) Nemogućnost zaštite ATM sistema koji je imao ili mogao imati direktan negativan uticaj na sigurno pružanje usluge.
- (8) Značajno preopterećenje ATS sektora/pozicije što bi moglo dovesti do potencijalnog pogoršanja u pružanju usluge.
- (9) Netočno primanje ili tumačenje značajnih poruka, uključujući i nedostatak razumijevanja jezika koji se koristi, kad je to imalo ili moglo imati direktan negativan uticaj na sigurno pružanje usluge.
- (10) Duži gubitak komunikacije sa zrakoplovom ili drugom ATS jedinicom.

3. OSTALI DOGAĐAJI

- (1) Proglašenje slučaja nužde („MAYDAY” ili poziv „PAN”).
- (2) Značajno vanjsko ometanje pružanja usluga u zračnoj plovidbi (na primjer interferencije koje mogu nastati s ILS-om (sistem za instrumentalno slijetanje), VOR-om (svesmijerni VHF radiofar) i komunikacijom kada radijske postaje valove odašilju u UKV frekvencijskom pojasu.
- (3) Ometanje zrakoplova, jedinice usluga u zračnom prometu ili radio komunikacije vatrenim oružjem, pirotehničkim sredstvima za vatromet, zmajem, laserskim osvjetljenjem, jakim svjetlom, laserima, daljinski upravljanim zrakoplovnim sistemima, modelom zrakoplova ili na sličan način.
- (4) Ispuštanje goriva.
- (5) Prijetnja bombom ili otmica.
- (6) Umor koji utiče ili može uticati na sposobnost za sigurno obavljanje dužnosti u zračnoj plovidbi ili zračnom prometu.

- (7) Svaki događaj kada se ljudskom izvedbom direktno pridonijelo ili moglo pridonijeti nesreći ili ozbiljnom incidentu.

D) DOGAĐAJI U VEZI S AERODROMIMA I ZEMALJSKIM USLUGAMA

Napomena: Ovaj je prilog je sačinjen na takav način da su svi bitni događaji povezani s određenim kategorijama aktivnosti koje se obično posmatraju, ovisno o iskustvu, kako bi se olakšalo izvještavanje o tim događajima. Međutim, ovaj se popis ne smije tumačiti u smislu, da se događaji ne smiju prijavljivati, u slučaju da nastanu izvan kategorije aktivnosti s kojima su povezani na ovom popisu

1. UPRAVLJANJE SIGURNOŠĆU AERODROMA

1.1. Događaji u vezi sa zrakoplovom i preprekom

- (1) Sudar ili skori sudar na zemlji ili u zraku, zrakoplova s drugim zrakoplovom, terenom ili preprekom (prepreka uključuje vozilo).
- (2) Sudar zrakoplova s divljim životinjama uključujući sudar s pticama.
- (3) Izlijetanje sa staze za vožnju ili s poletno-sletne staze.
- (4) Stvarni ili potencijalni neodobreni upad na stazu za voženje ili poletno -sletnu stazu.
- (5) Neodobreni upad u područje završnog prilaza i polijetanja (FATO).
- (6) Odstupanje zrakoplova ili vozila od odobrenja, upute ili ograničenja tokom rada na operativnoj površini aerodroma (na primjer: pogrešna poletno -sletna staza, staza za vožnju ili ograničeni dio aerodroma).
- (7) Strani objekt (FOD) na operativnoj površini (površini za kretanja) koji je ugrozio ili mogao ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (8) Prepreke na aerodromu ili u blizini aerodroma koje nisu objavljene u Zborniku zrakoplovnih informacija (AIP – *Aeronautical Information Publication*) ili u obavijesti NOTAM (*Notice to Airmen*) i/ili koje nisu pravilno označene ili osvjetljene.
- (9) Ometanje pri izguravanju, vožnji unazad („*power back*”) ili taksiranju uzrokovano vozilima,

opremom ili osobama.

- (10) Putnici ili neovlaštene osobe ostavljene na stajanci bez nadzora.
- (11) Događaji povezani sa udarom izduvnih strujanja kod mlaznih motora ili sa jakim strujanjem uzrokovanim rotorom ili propelerom kojima se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (12) Proglašenje slučaja nužde („MAYDAY” ili poziv „PAN”).

1.2. Pogoršanje ili potpuno otkazivanje usluga ili funkcija

- (1) Otkazivanje ili gubitak komunikacije između:
 - a) aerodroma, vozila ili zemaljskog osoblja i jedinice usluga u zračnom prometu ili jedinice za upravljanje postupcima na stajanci;
 - b) jedinice za upravljanje postupcima na stajanci i zrakoplova, vozila ili jedinice usluga u zračnom prometu.
- (2) Značajna pogreška, neispravan rad ili kvar opreme ili sistema aerodroma čime se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov ili osobe u njemu.
- (3) Značajni nedostaci u rasvjeti, oznakama ili znakovima aerodroma.
- (4) Otkazivanje sistema za upozoravanje u slučaju nužde na aerodromu.
- (5) Spasilačke i vatrogasne službe nisu dostupne prema primjenjivim uslovima.

1.3. Ostali događaji

- (1) Požar, dim, eksplozije u aerodromskim uređajima i objektima ili njihovoj blizini te opremi ime se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (2) Događaji u vezi sa security aerodroma (na primjer: nezakonit ulazak, sabotaža, prijetnja bombom).
- (3) Nedostatak izvještavanja o znatnoj promjeni radnih uslova aerodroma čime se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (4) Izostanak, neodgovarajući ili neadekvatni postupak odleđivanja/zaštite od zaleđivanja zrakoplova.
- (5) Izlivanje značajnih količina goriva tokom punjenja zrakoplova gorivom.
- (6) Punjenje onečišćenoga goriva ili neodgovarajuće vrste goriva ili drugih osnovnih fluida (uključujući kiseonik, azot, ulje i pitku vodu).
- (7) Nesnalaženje u lošim uslovima površine poletno-sletne staze.
- (8) Svaki događaj kada se ljudskom izvedbom direktno pridonijelo ili moglo pridonijeti nesreći ili ozbiljnom incidentu.

2. ZEMALJSKO OPSLUŽIVANJE ZRAKOPLOVA

2.1. Događaji u vezi sa zrakoplovom i aerodromom

- (1) Sudar ili skori sudar na zemlji ili u zraku, zrakoplova s drugim zrakoplovom, terenom ili preprekom (prepreka uključuje vozila).
- (2) Neodobreni upad na stazu za vožnju ili poletno-sletnu stazu.
- (3) Izlijetanje sa staze za vožnju ili poletno -sletne staze.
- (4) Značajno onečišćenje konstrukcije, sistema i opreme zrakoplova prouzročeno prevozom

prtljage, pošte ili tereta.

- (5) Ometanje pri izguravanju, vožnji unazad („power back”) ili taksiranju uzrokovano vozilima, opremom ili osobama.
- (6) Strani objekt (FOD) na operativnoj površini koji je ugrozio ili mogao ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (7) Putnici ili neovlaštene osobe ostavljene na stajanci bez nadzora.
- (8) Požar, dim, eksplozije u aerodromskim uređajima i objektima ili njihovoj blizini te opremi čime se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (9) Događaji u vezi sa zaštitom aerodroma (na primjer: nezakonit ulazak, sabotaza, prijetnja bombom).

2.2. Pogoršanje ili potpuno otkazivanje usluga ili funkcija

- (1) Otkazivanje ili gubitak komunikacije sa zrakoplovom, vozilom, jedinicom usluga u zračnom prometu ili jedinicom za upravljanje postupcima na stajanci.
- (2) Značajna pogreška, neispravan rad ili kvar opreme ili sistema aerodroma čime se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov ili osobe u njemu.
- (3) Značajni nedostaci u rasvjeti, oznakama ili znakovima aerodroma.

2.3. Posebni događaji u vezi sa zemaljskim opsluživanjem

- (1) Nepravilan prihvat i otprema ili ukrcaj putnika, prtljage, pošte ili tereta, koji bi mogao znatno uticati na masu i/ili ravnotežu zrakoplova (uključujući značajne pogreške u proračunu opterećenja).
- (2) Oprema za ukrcaj/iskrcaj u/iz zrakoplova nije pravovremeno uklonjena zbog čega su ugrožene osobe u njemu.
- (3) Neispravan razmještaj ili učvršćivanje prtljage, pošte ili tereta čime bi se na bilo koji način moglo ugroziti zrakoplov, njegovu opremu ili osobe u njemu, ili spriječiti evakuaciju u slučaju nužde.
- (4) Prevoz, pokušaj prevoza ili rukovanje opasnim teretom što je rezultiralo ili moglo rezultirati ugrožavanjem operativne sigurnosti ili dovelo do nesigurne situacije (na primjer: incident ili nesreća povezana s opasnim teretom kako je definirano u ICAO Tehničkim instrukcijama).
- (5) Nepoštovanje odredbi u vezi s uparivanjem prtljage i putnika.
- (6) Nepoštovanje zahtijevanih postupaka zemaljskog opsluživanja zrakoplova i servisiranja, posebno s obzirom na odleđivanje, punjenje gorivom ili postupke utovara, uključujući nepravilno postavljanje ili uklanjanje opreme.
- (7) Izlijevanje značajnih količina goriva tokom punjenja zrakoplova gorivom.
- (8) Punjenje neispravnom količinom goriva koja bi mogla znatno uticati na dolet, performanse, ravnotežu ili konstrukcijsku čvrstoću zrakoplova.
- (9) Punjenje onečišćenim gorivom ili neodgovarajućom vrstom goriva ili drugih ključnih fluida (uključujući kiseonik, azot, ulje i pitku vodu).
- (10) Otkazivanje, neispravan rad ili kvar zemaljske opreme koja se koristi za zemaljsko

opsluživanje što je dovelo do oštećenja ili mogućeg oštećenja zrakoplova (na primjer: ruda za vuču ili zemaljski izvor napajanja zrakoplova električnom energijom (GPU – *Ground Power Unit*)).

- (11) Izostanak, neodgovarajući i neadekvatni postupak odleđivanja/zaštite protiv zaleđivanja zrakoplova.
- (12) Oštećenje zrakoplova opremom za opsluživanje ili vozilima, uključujući prethodno neprijavljenu štetu.
- (13) Svaki događaj kada se ljudskom izvedbom izravno pridonijelo ili moglo pridonijeti nesreći ili ozbiljnom incidentu .

E) DOGAĐAJI U VEZI SA ZRAKOPLOVIMA KOJI NISU KOMPLEKSNI ZRAKOPLOVI NA MOTORNI POGON, UKLJUČUJUĆI JEDRILICE I ZRAKOPLOVE LAKŠE OD ZRAKA

Za potrebe ovog Priloga, koriste se slijedeće definicije :

- (a) „zrakoplovi koji nisu kompleksni zrakoplovi na motorni pogon” znači svi zrakoplovi osim onih koji su definirani članom 3. tačka (j) Dodataka I Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i nadležnostima Evropske agencije za sigurnost zračnog prometa („Službeni glasnik BiH“, broj 45/10)
- (b) „jedrilica” znači zrakoplov teži od zraza koji uzgon u letu dobiva zbog aerodinamičkih reakcija na nepokretnim podiznim površinama, a čiji slobodan let ne ovisi o motoru, uključujući, zmaj bez motora, paraglajder i ostale slične letjelice;
- (c) „zrakoplovi lakši od zraza” znače bespilotne letjelice, letjelice s daljinskim pilotiranjem (RPV), autonomne letjelice koje je moguće programirati, padobrani, baloni i zračni brodovi

1. ZRAKOPLOVI KOJI NISU KOMPLEKSNI ZRAKOPLOVI NA MOTORNI POGON, ISKLJUČUJUĆI JEDRILICE I ZRAKOPLOVE LAKŠE OD ZRAKA

Napomena: Ovaj je prilog je sačinjen na takav način da su svi bitni događaji povezani s određenim kategorijama aktivnosti koje se obično posmatraju, ovisno o iskustvu, kako bi se olakšalo izvještavanje o tim događajima. Međutim, ovaj se popis ne smije tumačiti u smislu,

da se događaji ne smiju prijavljivati, u slučaju da nastanu izvan kategorije aktivnosti s kojima su povezani na ovom popisu

1.1. Letačke operacije

- (1) Nenamjerni gubitak kontrole.
- (2) Slijetanje izvan predviđenog područja za slijetanje.
- (3) Nemogućnost postizanja ili nepostizanje potrebnih performansi zrakoplova očekivanih u uobičajenim uvjetima tokom polijetanja, penjanja ili slijetanja.
- (4) Neodobreni upad na poletno-sletnu stazu.
- (5) Izlijetanje sa poletno -sletne staze.
- (6) Bilo koji let koji je obavljen zrakoplovom koji nije plovidben ili za koji priprema leta nije obavljena, čime se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (7) Nenamjerna let u instrumentalnim meteorološkim uvjetima (IMC) zrakoplova koji nisu odobreni prema pravilima instrumentalnog letenja (IFR – *Instrument flight rules*), ili pilota koji nije osposobljen za letove po IFR-u, čime se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (8) Nenamjerno oslobađanje tereta (ova tačka se primjenjuje samo na komercijalne djelatnosti).

1.2. Tehnički događaji

- (1) Neuobičajeno jake vibracije (na primjer: „drhtanje” krilca ili kormila visine ili propelera).
- (2) Bilo koja komanda leta ne radi ispravno ili je odspojena.
- (3) Kvar ili značajno propadanje konstrukcije zrakoplova.
- (4) Gubitak bilo kojeg dijela konstrukcije ili uređaja zrakoplova tijekom leta.
- (5) Kvar motora, rotora, propelera, sustava za gorivo ili drugog važnog sustava.
- (6) Curenje bilo kojeg fluida kojim je prouzročena opasnost od požara ili mogućnost opasnog onečišćenja konstrukcije, sustava ili opreme zrakoplova ili opasnost za osobe u zrakoplovu.

1.3. Interakcija s uslugama u zračnoj plovidbi i upravljanju zračnim prometom

- (1) Interakcija s uslugama u zračnoj plovidbi (na primjer: pružanje pogrešnih usluga, zbunjujuća komunikacija ili odstupanje od odobrenja) čime se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (2) Neodobreni ulazak u zračni prostor.

1.4. Slučajevi nužde i druge kritične situacije

- (1) Bilo koji događaj koji dovodi do poziva u slučaju nužde.
- (2) Požar, eksplozija, dim, otrovni plinovi ili otrovne pare u zrakoplovu.
- (3) Onesposobljenost pilota da obavlja bilo koji zadatak.

1.5. Vanjski okoliš i meteorologija

- (1) Sudar na zemlji ili u zraku, s drugim zrakoplovom, terenom ili preprekom (prepreka uključuje i vozilo).

- (2) Skori sudar na zemlji ili u zraku, s drugim zrakoplovom, terenom ili preprekom (prepreka uključuje i vozilo) koji zahtijeva manevrisanje u slučaju nužde kako bi se izbjegao sudar.
- (3) Sudar zrakoplova s divljim životinjama uključujući i sudar s pticama koji je prouzročio oštećenje na zrakoplovu ili gubitak ili neispravnost bilo koje ključne funkcije.
- (4) Ometanje zrakoplova vatrenim oružjem, pirotehničkim sredstvima za vatromet, zmajem, laserskim osvjetljenjem, jakim svjetlom, laserima, daljinski upravljanim zrakoplovnim sustavima, modelom zrakoplova ili na sličan način.
- (5) Udar munje koji je prouzročio oštećenje na zrakoplovu ili otkazivanje njegovih funkcija.
- (6) Let kroz područje jakih turbulencija čime su prouzročene ozljede osoba u zrakoplovu ili potreba za pregledom zrakoplova nakon leta.
- (7) Zaleđivanje uključujući zaleđivanje karburatora kojim se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.

2. JEDRILICE (GLIDERS)

2.1. Letačke operacije

- (1) Nenamjerni gubitak kontrole.
- (2) Događaj pri kojem pilot jedrilice nije mogao otpustiti uže vitla ili rudu za aerovuču čime je bio primoran koristiti postupak u slučaju nužde.
- (3) Bilo koje otpuštanje užeta vitla ili rude (užeta) za aerovuču ako se otpuštanjem ugrozilo ili moglo ugroziti jedrilicu, osobe u njoj ili bilo koju drugu osobu.
- (4) U slučaju motorne jedrilice, kvar motora tokom polijetanja.
- (5) Bilo koji let koji je obavljen jedrilicom koja nije sposobna za zračni promet ili nije plovidbena ili za koju priprema leta nije obavljena u potpunosti, čime se ugrozilo ili moglo ugroziti jedrilicu, osobe u njoj ili bilo koju drugu osobu.

2.2. Tehnički događaji

- (1) Neuobičajeno jake vibracije (na primjer: „drhtanje” krilca ili kormila visine ili propelera).
- (2) Bilo koja komanda leta ne radi ispravno ili je odspojena.
- (3) Kvar ili značajno propadanje konstrukcije jedrilice.
- (4) Gubitak bilo kojeg dijela konstrukcije ili uređaja jedrilice tijekom leta.

2.3. Interakcija s uslugama u zračnoj plovidbi i upravljanju zračnim prometom

- (1) Interakcija s uslugama u zračnoj plovidbi (na primjer: pružanje pogrešnih usluga, zbunjujuća komunikacija ili odstupanje od odobrenja) čime se ugrozilo ili moglo ugroziti jedrilicu, osobe u njoj ili bilo koju drugu osobu.
- (2) Neodobreni ulasci u zračni prostor.

2.4. Slučajevi nužde i druge kritične situacije

- (1) Bilo koji događaj koji dovodi do poziva u slučaju nužde.
- (2) Sve situacije u kojima nije dostupno sigurno područje za slijetanje.
- (3) Požar, eksplozija, dim, otrovni plinovi ili otrovne pare u jedrilici.
- (4) Onesposobljenost pilota da obavlja bilo koji zadatak.

2.5. Vanjski okoliš i meteorologija

- (1) Sudar na zemlji ili u zraku, sa zrakoplovom, terenom ili preprekom (prepreka uključuje i vozilo).
- (2) Skori sudar na zemlji ili u zraku, sa zrakoplovom, terenom ili preprekom (prepreka uključuje i vozilo) koji zahtijeva manevrisanje u slučaju nužde kako bi se izbjegao sudar.
- (3) Ometanje jedrilice vatrenim oružjem, pirotehničkim sredstvima za vatromet, zmajem, laserskim osvjetljenjem, jakim svjetlom, laserima, daljinski upravljanim zrakoplovnim sistemima, modelom zrakoplova ili na sličan način.
- (4) Udar munje koji je prouzročio oštećenje na jedrilici.

3. ZRAKOPLOVI LAKŠI OD ZRAKA (BALONI I ZRAČNI BRODOVI)

3.1. Letačke operacije

- (1) Bilo koji let koji je obavljen zrakoplovom lakšim od zraka koje nije sposobno za zračni promet ili koji nije plovidben ili za koje priprema leta nije obavljena u potpunosti, čime se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplovom lakše od zraka, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (2) Nenamjerno trajno gašenje plamena.

3.2. Tehnički događaji

- (1) Otkazivanje bilo kojeg od sljedećih dijelova ili upravljačkih naprava: potopna cijev na spremniku plina, kotur ovijen užetom kojim se kontrolira opna, uže za upravljanje, uže za privez, curenje zaptivke ventila na plameniku na spremniku plina, karabiner, oštećenje na dovodu plina, uzgonskom plinskom ventilu, opni ili balonetu, ventilatoru, ventilu za rasterećenje pritiska (balon punjen plinom), vitlu (privezani baloni punjeni plinom).
- (2) Značajno istjecanje ili gubitak uzgonskog plina (na primjer: poroznost, nemogućnost zatvaranja ventila za uzgonski plin).

3.3. Interakcija s uslugama u zračnoj plovidbi i upravljanju zračnim prometom

- (1) Interakcija s uslugama u zračnoj plovidbi (na primjer: pružanje pogrešnih usluga, zbunjujuća komunikacija ili odstupanje od odobrenja) čime se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov lakši od zraka, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.
- (2) Neodobreni ulazak u zračni prostor.

3.4. Slučajevi nužde i druge kritične situacije

- (1) Bilo koji događaj koji dovodi do poziva u slučaju nužde.
- (2) Požar, eksplozija, dim ili otrovne pare u zrakoplovu lakšem od zraka (iznad uobičajenog rada plamenika).
- (3) Osobe u zrakoplovu lakšem od zraka izbačene iz košare ili gondole.
- (4) Onesposobljenost pilota da obavlja bilo koji zadatak.
- (5) Nenamjerno podizanje ili vuča zemaljske posade, što dovodi do smrtnog slučaja ili ozljede osobe.

3.5. Vanjski okoliš i meteorologija

- (1) Sudar ili skori sudar na zemlji ili u zraku, sa zrakoplovom, terenom ili preprekom (prepreka uključuje vozilo) čime se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov lakši od zraka, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.

- (2) Ometanje zrakoplova lakšeg od zraka vatrenim oružjem, pirotehničkim sredstvima za vatromet, zmajem, laserskim osvjetljenjem, jakim svjetlom, laserima, daljinski upravljanim zrakoplovnim sistemima, modelom zrakoplova ili na sličan način.
- (3) Neočekivan nailazak na nepovoljne vremenske uslove čime se ugrozilo ili moglo ugroziti zrakoplov lakši od zraka, osobe u njemu ili bilo koju drugu osobu.

Član 2

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".